

De eerste beoordeling heeft de vorm aangenomen van een scène uit *The Singing Detective*, een serie die dan net op televisie is geweest en die een zekere cultstatus geniet. Er circuleren videobanden van (maar je moet er niet al te enthousiast over doen, je kunt beter naar films van Tarkovski kijken, of naar Fassbinders filmserie *Berlin Alexanderplatz*).

In de serie ligt een aan psoriasis lijdende detective in het ziekenhuis – zijn gezicht is een masker van half loslatende schilfers, geelroze velletjes. In door de ziekte en medicijnen opgewekte wanen schuiven de artsen en verpleegsters in beeld, ze doen het gordijn rond zijn bed dicht en beginnen hem te bevragen zonder naar zijn antwoorden te luisteren en barsten zomaar in zang en dans uit.

Net als die patiënt wachten wij, studenten in het basisjaar, naast ons uitgestalde werk op de visitatie. Nog zo voorzichtig is ons werk. Collages, materiaalstudies, slecht afgedrukte foto's, eerste pogingen tot iets conceptueels. Schilfers en loslatende vellen zijn het en wij zijn dat ook. Na de lunch, die tegelijk een lang overleg is, zeilt het comité en bloc, met rode gezichten van de wijn, het lokaal weer binnen. De docenten zijn breedspakiger dan ik ze uit de lessen ken, hebben hun volume ook opgeschroefd, zetten hun veren op ten overstaan van hun collega's.

'Marie, hier, tja...' zegt mijn mentor, een graficus, man met een

kort baardje en een plotseling uitstulpend buikje boven een ribfluwelen broekband, ‘... ik denk dat hier nog even wat moet gebeuren. Als we dit portfolio bekijken dan valt op dat er wel gevoeligheid is voor structuren...’, hij pakt een van mijn collages bij de punt beet als een vieze vaatdoek, laat hem even in de lucht bungelen, ‘... maar inhoudelijk steekt het nog niet zo diep, zal ik maar zeggen.’

IJverig beginnen de andere aanwezige docenten nu door de presentatie te woelen, ze leggen alles verkeerd terug of geven het aan elkaar door. We worden op die eerste beoordeling nog niet geacht zelf het woord te voeren, dat komt pas vanaf het tweede semester. Ze zeggen van alles tegen elkaar. Het woord ‘zeggingskracht’ valt een paar keer, en ‘urgentie’. Dat mist.

De studenten die die ochtend hun beoordeling hebben gehad lopen mee naar binnen, opgelucht of zinnend op wraak als na een ontgroening. Je kunt ze ruiken. Vijfentwintig stuks die nu allemaal in een ring om de docenten en om mij heen staan. Een gat om in weg te zakken, dat is wat ik nodig heb.

‘Wat me opvalt, Marie,’ zegt de docent ruimtelijk tekenen, een Groninger die ons vanaf september dezelfde opstelling van vazen en borden op een fluwelen doek heeft laten tekenen en fotograferen onder het motto ‘Het is niet het motief dat ertoe doet, maar de benadering’, ‘is dat jij... is dat me opvalt dat je nauwelijks ontwijddikklo lkkncipoc cn;r;yi;a, en dan soim, olsj, hajsjaoweif, gewoon ns; oidf, jrhfjdkfuyj dkhli oiuddh xc en qcfdgstl, ja.’

Ik kijk hem aan en zie boven zijn hoofd de tl-buizen heen en weer golven. ‘Ik weet niet of ik u goed begrepen heb,’ zeg ik. Zijn gelige oogjes prikken door me heen.

‘Ben ik niet duidelijk?’ Hij kijkt om zich heen, de anderen trekken hun wenkbrauwen op, schudden van nee, nee, hij is juist heel duidelijk.

‘Spreek ik Chinees?’

Er wordt gelachen.

‘Wat ik bedoel: dat jij bnxcvkso hdn en oifdvn, jdfioscmmx te

spoc skjd, ncjdiks ht woiskdco, zodat kjfoimck jenoskm.'

De andere studenten vervagen op de achtergrond tot bewegende ringen van truien, schoenen, tassen, haarkleuren, die in verschillende snelheden beginnen te draaien. Ik zie mijn eigen konterfeitsels in het midden liggen en wens dat ze verkruimelen en meegenomen worden door een windvlaag.

De docent laat nog wat woorden vallen, hij strooit ze om zich heen en over me uit, ik versta alleen het woord 'mediocriteit', uitgesproken met noordelijke natte t's. Hij rondt af. Een student uit de groep toehoorders wordt aangewezen om commentaar te leveren, zoals bij alle vorige kandidaten ook is gebeurd. Er wordt rekening mee gehouden dat deze studenten zelf al aan de beurt zijn geweest, zodat ze zich 'vrij voelen om te spreken'. Zijn de docenten kritisch geweest, dan doet de student in de regel er nog een schepje bovenop, waren ze lovend dan begint hij of zij zenuwachtig te dwepen. De docent filosofie en maatschappij, die elk jaar opnieuw uitentreuren het Milgram-experiment bespreekt, heeft dit systeem bedacht.

De jongen die door haar is uitgekozen ken ik wel, ik ken hem zelfs redelijk goed. In het begin van het jaar hebben we met nog drie anderen bij toerbeurt gekookt. Het was vrij snel verwaterd omdat hij vond dat wij niet op niveau kwamen, te veel in de macaronischotels en tortilla's bleven hangen; hij had hogere verwachtingen. Het is de enige bal die op de opleiding rondloopt, de eerste persoon in mijn leven met een eigen wijnrek in zijn kamer. Hij heeft rode vlekken op zijn wangen en volle, natte lippen die hij na etentjes overal en nergens op zet. Zijn fotoseries zijn die ochtend afgefakeld door de commissie.

'Het is allemaal eh... nogal kléin,' zegt hij. 'Nogal kleingeestig, bedoel ik. Ik begrijp gewoon niet zo goed wat Marie nou wil uitdrukken. Of ze überhaupt wel iets wil uitdrukken.'

Ik zie zijn gezicht als door een vergrootglas, met zwarte putjes en vlezige neusvleugels, zijn brede nek die in een polo verdwijnt.

'Misschien is het een kwestie van referentiekader,' gaat hij ver-

der. 'Dat er nog wat meer in moet, voordat er wat uit komt, zal ik maar zeggen.' Hoofden deinen instemmend op en neer. Misschien zijn zijn foto's bij nader inzien toch zo slecht nog niet, zie ik ze denken. De tekeningen en de foto's waar ik nog best tevreden over ben – want die zijn er óók, laat ik dat vooral niet vergeten – zijn op de een of andere manier allemaal onder op de wanordelijke stapels op de tafels beland.

Ik krijg een voldoende, ik kruip door de strop. Van het commentaar onthoud ik niets concreets, behalve het bodemloze gevoel dat iedereen gelijk heeft. En het staat me scherp voor ogen dat ergens aan het einde van deze visitatie de deur van het lokaal nog eens opengaat en jij naar binnen schuift. Je blijft op afstand staan luisteren, je lange steenrode trui gloeit als een vlag in mijn ooghoek. Je kijkt langs me heen naar buiten. Het volgende moment ruisen er kleren en papieren en voeten, trekt de karavaan verder en verdwijnt iedereen, ook jij, zonder een spoor achter te laten.

Schuin tegenover het huis waar ik woon staat een pand dat in het verleden dienst heeft gedaan als chocoladefabriekje. Nu zitten er een paar werkplaatsen en wat ateliers in – in een verre toekomst zal ik misschien zoiets kunnen huren, als ik wat-voor-praktijk-dan-ook van de grond kan tillen. Niet lang na de beoordeling zie ik Robbie in de straat parkeren en er naar binnen gaan, kort daarna nog een keer. Hij komt ook een keer naar buiten als ik aankom, het is onwennig elkaar op deze locatie tegen het lijf te lopen. Aarzelend steek ik mijn hand op, Robbie is meer een meubelstuk uit jouw huis en we wisselen zoals gezegd zelden wat uit. Hier in mijn straat lijkt hij nog gedrongener, een man met meer breedte dan lengte. Hij groet me losjes, alsof het de gewoonste zaak van de wereld is, en stapt in jouw auto. Als ik je ernaar vraag zeg je dat hij een kleine werkplaats heeft gehuurd waar hij wat experimenteert voor jou met een nieuw afdrukprocedé.

‘Ik wil die chemicaliën niet in huis, dit is veel praktischer. Hij is daar goed in,’ zeg je. Het klinkt logisch. Jij hebt een praktijk, een assistent, projecten waar je nu nog niet over kan praten, want dat verstoort het creatieve proces – dat soort dingen zeggen jullie, jij, de docenten, de mensen in jouw huis, die allemaal over kennis beschikken waar ik nog naar zoeken moet.

✱

Het portret wordt gemaakt op de eerste verdieping van jouw huis in een kamer aan de voorkant, op het noorden. Het is een hoge, niet zo diepe maar wel brede kamer die je maar heel soms als studio gebruikt – de meeste foto's maak je op locatie. De ramen zijn tot ooghoogte afgeplakt met een verduisterend folie, zodat het indirecte licht van bovenaf naar binnen dwarrelt. De wanden zijn wit, voor één wand kun je een grijs gordijn schuiven, er liggen een paar Perzische tapijten op de plankenvloer, bedoeld om de kou te weren. Je platencamera staat opgesteld naast een lege schouw en ik moet ertegenover plaatsnemen.

‘Licht op het noorden is zachter. Niet kouder, wat mensen denken, maar juist omfloerster. Het komt niet uit één bron, er zijn geen schaduwen’, je kijkt omlaag in de zoeker, ‘het komt eigenlijk overal en nergens vandaan. Het licht kruipt een beetje in alle hoeken en plooiën’, blik op mij, blik omlaag, ‘... mensen worden er mooier van. Kwetsbaarder, maar mooier.’

Ik zit op een halfhoge kruk, je hebt me gevraagd een witte bloes aan te trekken. Wat ik bij aankomst aanheb keur je af. Met mijn rug naar je toegekeerd trek ik een door jou aangereikt overhemd aan. Het is voor het eerst dat ik zo officieel, via een camera, bekeken ga worden. Er is niets moois aan mij, niets bezienswaardigs, vroeger niet en nog steeds niet. Het licht van het noorden zal dat niet kun-

nen veranderen. Toch heb ik ja gezegd en daar zit ik nu. Ik ben in een volle kamer op een stoel gaan staan, zo voelt het, en nu kan ik er niet meer vanaf.

Ik probeer de beoordeling van twee weken daarvoor uit mijn hoofd te drukken, durf er niet over te beginnen. Ik vraag me af of ik jou daar nu daadwerkelijk gezien heb, misschien is het verbeelding geweest, ik probeer me te concentreren op de scheuren in het stucwerk. Jij bent zonnig en praat aan één stuk door.

‘Weet je, Marie, ik zie ...’, blik omlaag, op mij, omlaag, ‘... dat je een goede bottenstructuur hebt. Jukbeenderen, sleutelbeenderen, schouderkoppen, het is allemaal goed op zijn plaats. Maar...’, je loopt naar me toe, pakt mijn schouders beet alsof je een doos vastpakt, draait me iets naar het licht, loopt terug, ‘... ik denk dat je nog wat puppyvet kwijt moet. De structuur zit verborgen.’ Je loopt weer naar me toe, pakt me nogmaals bij mijn schouders en knijpt licht, als om mijzelf nu die botten te laten voelen. Daarna druk je je vingers tegen mijn jukbeenderen, zachtjes, alsof je de vorm erin duwt, en tegen de hoeken van mijn kaak, mijn kin. Ik kijk in de verte terwijl je mijn gezicht aanraakt, je handen ruiken naar luxe. Het duurt maar kort en toch duurt het lang, dan laat je los.

Je gaat in de weer met de belichtingsmeter, loopt naar me toe en van me af, houdt het apparaat in de lucht, leest het uit.

‘Hm.’

Je maakt een polaroid, legt hem weg, laat een rolgordijn zakken voor een van de ramen, kijkt door de camera, trekt het gordijn dan weer op. Bekijkt de polaroid, zegt weer ‘hm’. Buiten is de wereld grijs, in de wachtstand. De bomen voor je huis, waarvan ik alleen de toppen kan zien, tekenen een kaal, roerloos patroon tegen de mist. Er suist water door de buizen, het geluid wekt de suggestie van warmte. Ik probeer het niet koud te hebben. Puppyvet. Je schuift een cassette in de camera, trekt de plaat eruit.

‘Kun je je kin iets... iets omhoog, nee, niet te veel. Kijk me eens aan. Goed. Nee. Kijk maar naar buiten. Te ver. Kijk naar de hoek

van het raam, de grens tussen binnen en buiten, ja, mooi.' Je drukt af. Duwt de plaat er weer in, haalt de cassette eruit. Pakt de driepoot op, schuift de camera een centimeter of twintig dichterbij. Het meten begint opnieuw.

'Dus daar zou je iets aan kunnen doen. Ik zeg niet dat het moet, maar het zou kunnen. Wat gezonder eten, misschien, of wat minder óngezond, ik weet niet hoe het eraan toegaat in jouw studenten-huis... Het is niet moeilijk om je lichaam onder controle te krijgen, Marie, het is in feite zo makkelijk. Je hoeft het...', de driepoot verschuift nog een fractie dichterbij, '... alleen maar te beslissen.'

Daar zit ik en ik voel geen kou meer, de schaamte om het puppyvet verwarmt me. De botten aan mijn binnenkant voel ik des te meer. Jukbeen, sleutelbeen, schouderkop. *Your headbone connected to your neckbone, your neckbone connected to your backbone, your backbone connected to your hip bone...* Daar is de soundtrack van *The Singing Detective* weer, ratelderatel langs de botten naar beneden, met daaromheen een laag die overbodig is. Die ik kwijt kan raken. Zo heb ik mezelf nooit gezien, maar jij met jouw feilloze oog hebt het vast goed gezien. Er moet een betere versie in mij verborgen zitten.

Het is ook op die middag dat je me voorstelt, nee, mededeelt me voortaan niet meer met Marie, maar met M. aan te spreken. Dat is volwassener zeg je, en 'minder generiek'. 'Bovendien is een M een mooi letterbeeld. In alle wereldsteden sta je op de straathoeken.' Ik zei toch, je bent in een zonnig humeur.

Het is precies waar ik op dat moment behoefte aan heb. Een verbeterd lichaam, een nieuwe naam. Het is mogelijk.

Je maakt een stuk of tien foto's, het geheel neemt niet meer dan drie kwartier in beslag. Dan heb je het er wekenlang niet over. De sessie lijkt niet te hebben plaatsgevonden en ik durf er niet naar te vragen. Net als ik wil vertrekken na een vrijdagavond in jouw huis laat je me het resultaat zien. In de gang trek je een afdruk uit een envelop

tevoorschijn, houdt hem schuin voor me, er zelf ook naar kijkend alsof hij door een ander is gemaakt.

Het is een bedachtzaam portret. Ik kijk naar buiten, het zal het derde of vierde shot van die sessie geweest zijn. Een Vermeerachtig licht – ik weet inmiddels wat dat is – valt door het raam ter linkerzijde op mij, driekwart gedraaid, alleen de torso en het gezicht in beeld. De geleende witte bloes is aan de grote kant, hangt losjes om mij heen, preluderend op de magerder versie van mezelf die ik kan worden.

Het is een klassiek portret, niet bijzonder opvallend of expressief en ik zou kunnen weten, zou móéten weten dat dit niet de foto is waar je naar op zoek bent, niet de foto die je gaat gebruiken. Ik zeg dat ik hem mooi vind, natuurlijk zeg ik dat, jij steekt hem terug in de envelop en geeft hem aan me alsof je me een krant overhandigt.

‘Het beste aan een foto is dat deze nooit verandert, zelfs niet als de mensen erop dat wel doen,’ zeg je. Heel, heel veel later lees ik dat het een uitspraak van Andy Warhol is.

Ik zie de foto nooit meer terug. Thuis laat ik hem ingepakt achter mijn bed staan en later, als ik vertrek, gaat hij in de vuilcontainer, samen met de rest. Nu vind ik dat jammer. Ik weet niet, en zal nooit weten, wie erop stond.

De opmaat naar de zomer is een periode zonder markeringen, zonder onderbrekingen of structuur. De dingen beginnen te lopen, zo voelt het. Ik maak werk, het kan ermee door, het wordt zelfs iets beter. De theoretische lessen zijn niet meer één groot grijs gebied van niet-weten en niet-begrijpen, ik ploeg me met een woordenboek onder handbereik door teksten van Michel Foucault en Jean Baudrillard, die in elke zin vier woorden gebruiken die ik thuis nooit heb gehoord en nooit zal uitspreken. Ik verzet me niet meer tegen hoogdravendheid of hermetische geslotenheid. Ik probeer erdoorheen te lezen en betekenis te zien. Soms lukt dat.

Ik plak een nieuw briefje bij de voordeurbel, '3x voor M.'. Mijn studiegenoten hebben weinig moeite met mijn nieuwe naam, we zijn voorbij het eerste halfjaar en ook anderen beginnen aan zichzelf te sleutelen. Bleken hun haar, schilderen hun fietsen, experimenteren met oogschaduw en drugs en voorwerpen die ze door de gaatjes in hun lijf kunnen steken. We schudden onze oude huiden af als slangen, dat iedereen een bijna identieke nieuwe huid aantrekt valt me nog niet op.

Ik verlies gewicht, ja. Zoals je hebt voorspeld is het niet moeilijk. Ik begin met een kwart minder eten, daarna nog maar de helft. De pasta- en chilisessies in het studentenhuis ontwijk ik zo veel mogelijk. Ik eet vooral veel sinaasappels en citroenen die ik met ki-

lo's tegelijk bij supermarkt Alhambra koop, door het zuur trekt je maag samen.

Ik begin mijn maaltijden te fotograferen, het eerste project waar op de opleiding met enig enthousiasme op gereageerd wordt. Ik ga op een keukenstoel staan en fotografeer mijn zorgvuldig gearrangeerde borden (met één cracker erop, of een sinaasappel waarvan de partjes als een zonnewiel zijn uitgespreid, of een kom heldere bouillon met niks erin, of een ei uit de eiersnijder) kaarsrecht van boven en midden in beeld, tussen de rotzooi op de keukentafel. De borden ogen als eilandjes van smetteloosheid in een zee van oude kranten, smoezelig tafelzeil, kruimels, vieze glazen, bevlekte broodplanken.

De docent fotografie kijkt ernaar, is verrast over deze 'ontwikkeling', begint over het echtpaar Bernd en Hilla Becher en hun categorisatie van Duitse industriële gebouwen, allemaal recht van voren en in zwart-wit gefotografeerd, bij voorkeur onder de saaiste weersomstandigheden – ik haal hun boek *Typologies* uit jouw boekenkast. Jij vraagt me waarom, ik zeg dat die docent me dat heeft aangeraden, waarop je smalend je neus optrekt, gehakt maakt van zijn aanbeveling. Wat een kortzichtigheid, daar heeft mijn werk niets mee te maken, wat zou ik daaraan kunnen hebben, ik probeer juist mijn persoonlijkheid te destilleren uit mijn dagelijkse bezigheden, zo zie jij het. Je haalt een dun boekje uit de jaren zestig van de kunstenaar Daniël Spoerri uit de kast en laat me zien hoe hij maaltijdresten op tafelbladen vastplakte en in kaart bracht.

Ik ben vereerd, voor het eerst laat iemand, jij nog wel, een analyse los op wat ik aan het doen ben – en ik vind de docent met zijn Becher-vergelijking vervolgens ook onnozel. Je bekijkt mijn foto's langdurig en zorgvuldig, roemt het feit dat alles zo centraal in beeld staat. 'Je hebt lak aan de gulden snede, M., dat toont karakter,' zeg je. 'Er zit iets brutaals in.'

In februari weeg ik nog vijfenzestig kilo, in april is dat achtenvijftig kilo, tegen de zomer blijft de weegschaal net op vijftig han-

gen. Ik snoer met genoeg mijn riemen een gaatje extra aan, en nog een, ik voel me licht en goed en ik negeer de opmerkingen van mijn medestudenten, die zelf ook allemaal dun zijn, dus wat zeuren ze.

Wat telt is dat jij complimenten maakt. Het staat me goed. Wat standvastig van me. Ik lijk volwassener. Mijn ogen zijn groter. Zie nou, die jukbeenderen. Heb ik weleens een pony overwogen? Robbie kan er een bij me knippen, ook dat kan hij heel goed.

Als ik, heel af en toe, mijn ouderlijk huis bezoek maakt mijn moeder zich zorgen, zegt mijn vader dat ik er 'armoedig' uitzie. Ik neem me voor dit vol te houden. Je zou kunnen zeggen dat ik per verloren kilo er een aan zelfvertrouwen win. Je zou ook kunnen zeggen dat ik mezelf kilo voor kilo inlever. Ik denk dat het allebei waar is, eigenlijk.